

În slujba idealului Marii Uniri. Corespondență Onisifor Ghibu – Pan Halippa

LIDIA BRÂNCEANU

În fondul *Pan Halippa*, de la Arhivele Naționale Istorice Centrale din București, se păstrează un număr de 11 scrisori adresate de marele pedagog, om de cultură și patriot Onisifor Ghibu, fruntașului politic basarabean Pan Halippa, în perioada 1918-1967.

Nu considerăm necesar să prezentăm aici date bio-bibliografice privind cele două personalități, dat fiind faptul că după lungii ani de tăcere din perioada comunistă, numele și opera lor au fost repuse de curând în circuitul de valori al istoriei culturale. De aceea, ne limităm aici doar la punctarea principalelor aspecte și informații noi, pe care documentele publicate acum le ridică. Nu am găsit, din păcate, în bogatul fond *Onisifor Ghibu* de la Arhivele Naționale, suficiente scrisori de la Pan Halippa, pentru a putea dispune de întregul schimb epistolar. De aceea, observațiile noastre se referă, prin forța lucrurilor, în special la emitent și mai puțin la destinatarul scrisorilor.

Legăturile stabilite în perioada 1917-1918 între cei doi militanți pentru Unire s-au păstrat până la sfârșitul vieții lor, cu toate diferențele, accentuate, de vederi dintre ei pe plan intern. Această profundă colaborare, care a durat peste o jumătate de secol, face cinste amândurora. Pan Halippa a apelat la Onisifor Ghibu pentru a colabora la revista pe care a fondat-o în Basarabia, iar Onisifor Ghibu i-a solicitat colaborarea la „Societatea de mâine” de la Cluj. Halippa a apelat la O. Ghibu pentru ajutorarea refugiaților de peste Nistru, după Primul Război Mondial, iar Ghibu pentru a-l sprijini pe fiul fostului lor tovarăș de luptă, Andrei Murafa. Scrisorile se constituie, în plus, ca mărturii pentru confirmarea strădaniilor lui O. Ghibu, depuse în întreaga perioadă interbelică, în direcția găsirii formulelor care să poată duce la unirea forțelor românești din Basarabia, foarte dezbinată din cauza apartenenței lor la diferitele partide politice din acea vreme. Nereușind, prin articolele publicate în presă și prin scrisorile adresate prietenilor săi basarabeni, să-i determine să pună efectiv în practică dezideratul de Unire, O. Ghibu a mers mai departe, preluând sarcina de a organiza „Astra”, în Basarabia, în jurul căreia a izbutit să strângă, practic, toate forțele active, politice și culturale.

Scrisoarea prin care O. Ghibu îi cere lui Pan Halippa, în 1936, să se pronunțe în legătură cu serialul de articole calomnioase apărute împotriva lui în officiosul Partidului Național-Țărănesc din Basarabia, al cărui președinte era Halippa, se constituie într-un document deosebit de interesant. După cum se poate constata din conceptul de răspuns întocmit de acesta, Halippa, aflat între ciocan și nicovală, și-a

declinat răspunderea pentru apariția articolelor respective (care au avut drept urmare un proces îndelungat de presă, soldat cu severa condamnare a autorului lor, pentru calomnie), luând măsuri pentru ca ele să înceteze. Scrisoarea lui Ghibu și cioma de răspuns a lui Halippa constituie două piese semnificative în acest dosar, al cărui substrat a fost unul politic regional. Republicarea celor două articole din „Universul” semnate O. Ghibu (menționate de noi în notă la scrisoarea respectivă) ar fi utilă, deoarece ele evidențiază în plus starea de spirit din Basarabia interbelică.

Scrisorile se păstrează la Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 1-17.

1. 1918 august 4, Chișinău. *Onisifor Ghibu îi face cunoscută lui Pan Halippa activitatea desfășurată de gazeta „România Nouă” în favoarea învățătorilor basarabeni; îi exprimă bucuria de a-și fi „făcut datoria față de Basarabia”.*

Iubite Domnule Ministru,

Conform promisiunii, vă trimit știrile pe care le-am publicat în gazetă relativ la uneltirile rusești în Basarabia¹. Nu sunt tocmai multe, dar unele din ele sunt destul de elocvente. În gazetă sunt însemnate cu creion albastru.

Profit de ocazia de a vă face și o rugăminte. Noi, gazeta „România Nouă”², am făcut pentru cursurile de învățători mari sacrificii, anume timp de două luni de zile am trimis gazeta tuturor învățătorilor de la cursurile din întreaga Basarabie (peste 1500 de inși) și toată vremea am publicat lucrări din istorie și literatură anume pentru ei, deoarece cărți n-aveam³.

¹ E vorba de articolul *Fiți de pază*, din nr. 134, din 4 august 1918 al ziarului „România Nouă”.

² Ziarului „România Nouă”, scos de O. Ghibu la Chișinău, la 24.01.1918, prin transformarea în cotidian a săptămânalului său „Ardealul”. purta subtitlul „Organ de propagandă pentru unirea politică a tuturor românilor”. A fost cea mai viguroasă publicație unionistă din Basarabia. La sfârșitul lunii aprilie 1918, presiunea germană exercitată prin Guvernul Marghiloman a dus la rechiziționarea tipografiei în care își tipărea ziarul, pe care o adusese el însuși și care era unica tipografie cu caractere latine. După o întrerupere de o lună, timp în care au apărut numai două numere în litere rusești, la 6 iunie 1918 ziarul a reapărut în caractere latine într-o nouă tipografie pe care O. Ghibu a reușit s-o aducă din țară, publicația apărând regulat până după Marea Adunare de la Alba Iulia, din 1 Decembrie, după care Ghibu a fost rechemat în Transilvania pentru a conduce opera de reorganizare a întregului învățământ din provincia unită cu țara. Scrisoarea este adresată lui Pan Halippa în calitatea acestuia de reprezentant al Basarabiei în Guvernul român de la Iași.

³ Referire la prelegerile lui O. Ghibu în care a abordat teme din istoria literaturii române, susținute în fața învățătorilor și publicate între 6 iunie și 23 iulie 1918 (numerele 87-124 ale ziarului).

Cum învățătorii au luptat toată vremea cu mari greutăți financiare, ei n-au plătit foaia. Eu le-am trimis-o, totuși, mulțumit că ei o citesc și că astfel străbate între învățători presa românească. Dar pe noi gazeta ne-a costat mulți bani, și cum noi nu suntem ajutați pe nici o cale de nimeni în propaganda noastră, banii necesari pentru ea i-am împrumutat. Pentru a-i scoate cumva ne-am adresat printr-un apel publicului. Un exemplar din acest apel îmi iau voie a vi-l trimite Dvs., cu rugămintea de a-i aduce la cunoștință Guvernului central, care poate că se va simți dator să sprijinească, cumva, propaganda noastră în mijlocul învățătorimei. Un al doilea exemplar vi-l trimit pentru a-l lăsa să circule printre Domnii deputați și senatori care cred că se vor simți îndemnați a subscrie câte o sumă oarecare pentru un asemenea scop⁴.

Eu am mângâierea că mi-am făcut datoria față de Basarabia și aș fi foarte fericit dacă aș vedea că și Basarabia apreciază munca noastră. În speranța că Dumnezeuastră ne veți da concursul necesar, pentru a putea continua opera aceasta, vă salut cu deosebită stimă, al Dvs. devotat,

Dr. Onisifor Ghibu,
directorul ziarului „România Nouă”

D.A.N.I.C., fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 1-2.

2. 1922 octombrie 18, Cluj. Onisifor Ghibu îi scrie lui Pan Halippa despre activitatea pe care trebuie să o desfășoare „Liga culturală” pentru sprijinirea „acelor români care nu au nici un apărător nicăieri”.

Iubite amice,

Am primit, încă astă-vară, o adresă din partea Comitetului pentru ajutorarea refugiaților transnistrieni, al cărui președinte ești D-ta, cu rugarea de a înființa aici o serie sau un comitet analog.

⁴ Nu am găsit nici în fondul *Pan Halippa*, nici în fondul *Onisifor Ghibu* mențiuni privind obținerea unei subvenții pentru ziar, care era, de altfel, rău văzut de organele administrației progermane, din cauza atitudinii sale politice ostile acesteia. Dată fiind situația financiară deosebit de grea a ziarului, O. Ghibu a întreprins, în perioada imediat următoare, o călătorie de câteva săptămâni pe la oierii răspândiți în Crimeea, originari din satele Mărginimii Sibiului, pentru a obține subvenții de la aceștia. Datorită sprijinului primit – referitor la care s-au publicat date concrete mai târziu – ziarul și-a putut continua activitatea până imediat după 1 Decembrie 1918.

În cursul verii, oamenii fiind duși de pe aici, nu am putut lua nici o măsură. Vorbind acum cu unii prieteni de ai mei, dânsii mi-au comunicat că nu sunt de părere că un astfel de comitet ar avea vreun rost. Lumea este sătulă de mulțimea de comitete și paracomitete, care înghit o mulțime de bani, de timp și de energie, fără ca să dea aproape nimic în schimb. Afară de aceea, pentru problema ajutorării fraților de peste Nistru, în special, nu este nevoie de un comitet special, câtă vreme în țara noastră este o Societate care se ocupă de românii din afară de Regat, și anume „Liga culturală”.

Dacă această societate, pentru moment, nu se mai îngrijește de soarta altor români, n-avem decât s-o sesizăm în acest sens.

Mai mult decât atât, să cerem categoric Ligii ca să-și împlinească datoria față de acei români care nu au nici un apărător nicăieri.

Oamenii de pe aici care au aceste păreri zic că Liga trebuie să se organizeze și în noile provincii.

Acesta este, în principiu, și punctul meu de vedere.

Dacă, totuși, D-ta ai crede că trebuie numaidecât să facem aici un Comitet anume pentru transnistrieni⁵, atunci te rog comunică-mi câteva date cu privire la ei și anume: câți refugiați sunt în Basarabia; după naționalități; unde sunt plasați moldovenii și ce cheltuieli reclamă susținerea lor; de ce vârstă sunt cei mai mulți; câți sunt de vârstă școlară și la ce școli sunt plasați; ce fonduri aveți și ce necesități? Ce-am putea face noi pentru plasarea prin școală a tinerilor etc.

După primirea lămuririlor D-tale, vom vedea apoi ce se va putea face.

În acest caz, ca unul care am avut fericirea, ca și D-ta, de a cunoaște pe transnistrieni la ei acasă, voi face tot ce voi putea pentru alinarea suferințelor lor.

D-ta ce mai faci? M-aș bucura dacă aș putea avea știri bune de la D-ta.

Cu toată dragostea, al D-tale
Onisifor Ghibu

Casa învățătorilor

D.A.N.I.C., fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 3-4.

⁵ Problema românilor din stânga Nistrului l-a preocupat pe O. Ghibu din primul moment al așezării sale, în martie 1917, în Basarabia și până la moartea lui. Așa se explică apelul adresat lui Pan Halippa prin această scrisoare. Cu privire la părerea lui O. Ghibu privind datoria „Ligii Culturale” de a se ocupa de problema tuturor românilor din afara granițelor țării, a se vedea: O. Ghibu, *Două așezăminte naționale: „Liga Culturală” și „Asociațiunea”*, în „Adevărul”, nr. 12125, din 06.08.1923.

3. 1925 mai 25, Cluj. *Onisifor Ghibu îi face cunoscut lui Pan Halippa că o delegație de ardeleni, formată din V. Goldiș, S. Pușcariu, I. Lupaș, T. Brediceanu, I. Lepădat, va sosi la Chișinău pentru colaborare pe tărâm cultural.*

Dragă Dle Halippa,

Îți dau de știre că în ziua de 6 iunie vom veni la Chișinău, în numele „Astrei”, câțiva delegați, pentru a ne sfătui cu privire la o colaborare pe teren cultural⁶. Te rog, ia contact cu I.P.S. Gurie, căruia i-am scris pe larg, de asemenea cu dl. Negrescu, căruia i-am scris despre un concert pe care-l va da nevastă-mea, în beneficiul Universității Populare, al cărei președinte este⁷.

Din delegație fac parte: dl Goldiș, mitropolitul Bălan, O. Goga, Sextil Pușcariu, I. Lupaș, Tiberiu Brediceanu, Ion Lepădat, H. P. Petrescu și eu.

Faceți acolo ce credeți pentru ca din această întâlnire să poată ieși cât mai mult bine pentru Basarabia.

Noi nu venim cu nici o ambiție, ci numai cu dorința frățească de a vă fi spre folos – dacă veți vrea .

În așteptarea revederii, te salut cu drag,

Al Dtale, O. Ghibu

D.A.N.I.C., fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 7.

4. 1932 februarie 16, Cluj. *Onisifor Ghibu îi comunică lui Pan Halippa că îi va scrie articole pentru viitoarea revistă pe care o va scoate.*

Carte poștală adresată

⁶ Amănunte cu privire la vizita și la convorbirile fruntașilor „Astrei” ardeleni la Chișinău și la cele stabilite cu intelectualii basarabeni în vederea organizării unei activități culturale comune, independente de apartenența la partidele politice, pot fi găsite în: O. Ghibu, *Trei ani pe frontul basarabean*, Chișinău, 1927, și *Ardealul în Basarabia*, Cluj, 1928.

⁷ Veturia Ghibu, soția profesorului, a fost muziciană și cântăreață de lieduri. Concertul, cuprinzând piese de muzică clasică și românească, a avut loc la Teatrul Național din Chișinău, în seara de 7 iunie 1925. Pentru amănunte privind viața și activitatea, vezi: Veturia Ghibu, *Amintiri despre George Enescu – corespondență muzicală*, Cuvânt înainte. Tabel cronologic, note și comentarii de Mihai O. Ghibu, București, Editura Albatros, 2000.

D-sale D-lui Pan Halippa
 Jerconscaia Ulița, 15
 Chișinău, str. Iașilor 15

Iubite amice Halippa,

Mă bucur de hotărârea ce ai luat, de a scoate o revistă⁸ culturală și literară care să lege prezentul de trecut și să întărească viitorul. Mă asociez cu D-ta la întreprinderea D-tale și, în măsura modestelor mele puteri, o voi sprijini-o și cu scrisoarea mea.

Te rog să avizezi data când va apărea primul număr, pentru ca să știu când să-ți trimit contribuția mea.

Cu cele mai bune urări de veche prietenie,

Al D-tale, O. Ghibu

D.A.N.I.C., fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 12.

5. 1933 septembrie 12, Cluj. *Onisifor Ghibu îi solicită lui Pan Halippa sprijin pentru fiul unuia dintre prietenii comuni, din „marile vremuri care le-au pregătit pe cele de astăzi”.*

Dragă Pantelimon Nicolaevici,

Nu te-am inoportunat niciodată de când ești ministru, cu nici un fel de rugăminți, dar acum o fac și anume în interesul fiului unui prieten comun al nostru din marile vremuri care le-au pregătit pe cele de astăzi.

Zilele acestea am primit o scrisoare înduioșătoare de la Doamna preoteasă Murafa, soția regretatului părinte Andrei⁹, prin care mă roagă să mă interesez de fiul dânzei, absolvent și licențiat în Drept, și să-i găsesc un post în magistratură.

Cum eu nu am prea mulți prieteni printre cei ce dețin puterea, n-aș putea face nimic pentru a ajuta pe fiul prietenului și colaboratorului nostru de

⁸ „Viața Basarabiei” – revistă lunară apărută la Chișinău la 1 ianuarie 1932, director Pan Halippa.

⁹ Andrei Murafa, preot, a făcut parte din pleiada fondatorilor Partidului Național Moldovenesc și a fost unul din cei mai activi militanți naționali din anii 1917-1918.

odinioară, m-am gândit însă să-ți scriu D-tale aceste rânduri și să te rog să faci tot ce poți pentru el.

Ești acolo, la îndemâna oamenilor, și ești în situația de a face atâta lucru. Cred că această mică rugămintă pe care ți-o fac nu va rămâne fără efect. Îți mulțumesc dinainte pentru ceea ce sunt încredințat că vei face. Al D-tale, cu multe salutări,

O. Ghibu

D.A.N.I.C., fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 10.

6. 1936 noiembrie 19, Cluj. *Onisifor Ghibu îi trimite lui Pan Halippa articolul său apărut în „Universul”; răspunsul acestuia.*

Dragă Domnule Halippa,

Deodată cu aceste puține rânduri îți trimit articolul meu¹⁰ din „Universul” de astăzi, lăsând la aprecierea D-tale să dai orice curs vei voi cererii pe care am formulat-o la sfârșitul lui.

În speranța că atitudinea D-tale îmi va permite să-ți păstrez și de aici încolo aceleași sentimente pe care le cunoști de nu mai puțin de 20 de ani, te rog să fii atât de bun ca în cazul că răspunsul D-tale ar apărea în „Viața Basarabiei” să dispui să mi se trimită și mie numărul respectiv din gazetă.

Al D-tale, O. Ghibu
str. Oct. Goga 7

D.A.N.I.C., fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 13.

¹⁰ Articolul anexat la scrisoare, apărut în „Universul” din 19.11.1936 sub titlul *Noi note despre Basarabia de astăzi*, era o reacție a autorului la o serie de atacuri anonime apărute în „Viața Basarabiei”, oficiosul Partidului Național Țărănesc din Basarabia, al cărui președinte era Pan Halippa. Atacurile respective, deosebit de violente, au fost urmarea publicării în „Universul” din 13-14.11.1936, sub titlul *Note despre Basarabia de astăzi*, a unei părți din raportul adresat de O. Ghibu Ministerului Învățământului pe marginea constatărilor făcute cu prilejul examenului de bacalaureat din iunie 1936 de la Chișinău, prezidat de el. În articolul pe care-l trimite lui Pan Halippa, autorul declară că nu va răspunde atacurilor anonime, dar că, dacă Pan Halippa, care a aprobat tipărirea articolelor în gazeta sa, ia răspunderea pentru ele și-și însușește cuprinsul lor printr-o declarație semnată de d-sa sau dă numele adevăratului autor, „mă oblig să răspund punct cu punct la tot ce cuprind ele”.

Dragă Domnule Ghibu¹¹,

Am primit scrisoarea D-tale și alăturatul articol din „Universul” 19.11.1936.

Te lămuresc pe loc. Afirmatia D-tale că „Viața Basarabiei” apare sub redacția mea este gratuită. Asemenea-i gratuită afirmatia că eu am aprobat tipărirea unor articole împotriva D-tale în gazeta „Viața Basarabiei”, pe care, iarăși gratuit, o crezi a mea. Nu-i a mea, e a partidului și apare sub direcția dlui profesor I. Zaborovschi. Autorul acelor articole mi-a spus chiar astăzi că „niciodată” n-a crezut să se ascundă numaidecât sub anonim și așteaptă cu plăcere răspunsul D-tale, în fond pentru a urma mai departe lupta cu Consiliul împotriva D-tale care judeci stările din Basarabia din vârful unui condei prea fugar. Eu unul n-am fost consultat nici de D-ta, nici de oponentul D-tale atunci când ați început să discutați așa-zisele stări din Basarabia. D-ta în „Universul”, oponentul D-tale în „Viața Basarabiei”. De aceea acum este prea târziu să mă invitați să prezidez eu această discuție pe care tot D-ta de pe acum o numești „figănie peste orice margini”. Eu unul sunt împotriva violențelor de limbaj, ori de unde ar veni și prefer „să rămân cel vechi, de acum 20 de ani, cu atitudini ireproșabile”, cum zici D-ta, cu prea multe – cum aș zice eu – năcazuri de ale mele, ca să mă mai amestec în ale altora.

Al D-tale, Pan Halippa

7. 1941 martie 29, Sibiu. Onisifor Ghibu îi trimite lui Pan Halippa un articol pentru „Viața Basarabiei”.

Dragă Domnule Halippa,

Conform promisiunii. Îți trimit articolul alăturat pentru „Viața Basarabiei”. Deși scris de mașină, îl am numai în acest exemplar, așa că în cazul

¹¹ Pe verso-ul scrisorii primite de la O. Ghibu, Pan Halippa a scris conceptul răspunsului pe care l-a dat (sau a intenționat să-l dea). Plecând de la faptul că ziarul „Viața Basarabiei” nu era al lui, ci al partidului și că nu el îl conducea, îi comunică lui O. Ghibu că nu vrea să fie amestecat în disputa respectivă. Nici despre acest schimb de scrisori, nici despre cel de-al doilea articol din „Universul” nu se face nici o mențiune în „Viața Basarabiei”. A urmat un proces de presă, în care autorul articolelor injurioase din acel ziar, ziaristul Vladimir Neaga, a fost condamnat la un an închisoare pentru calomnie.

că nu s-ar putea publica, te rog să mi-l înapoezi așa cum ți l-am trimis¹². Poate că ar fi de folos să se publice și fotografia Congresului de la Tiraspol și facsimilele documentelor anunțate în articol, dar asta ar necesita oarecari cheltuieli pe care nu știu dacă revista le-ar putea suporta.

Aș dori ca articolul să se extragă și aparte, în vreo sută de exemplare, iar revista ar suporta cheltuielile acestea.

Al D-tale, O. Ghibu
Sibiu, str. Dr. I. Rațiu 5

<adăugat de Pan Halippa>
„I s-a răspuns la 31 martie”.

D.A.N.I.C., fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 14.

8. 1941 aprilie 4, Sibiu. *Onisifor Ghibu îl anunță pe Pan Halippa de articolul trimis pentru „Moldova Nouă”; îi va trimite un articol și pentru „Viața Basarabiei”.*

Dragă Domnule Halippa,

Dacă „Moldova Nouă” își reia apariția, aș fi mai bucuros ca articolul meu să se tipărească în numărul din aprilie al acesteia.

Pentru „Viața Basarabiei” voi trimite altceva. În ce privește datarea articolului meu, ea este întru totul reală. În iunie 1940 l-am scris. Dar dacă acolo nu doriți o dată, poate fi lăsată la o parte; eu n-am nimic împotriva.

Faceți, în acest punct, cum credeți că e mai bine pentru cauză.

Al D-tale, O. Ghibu

<carte poștală>
D-lui Pan Halippa
București, str. A. Donici nr. 32.

D.A.N.I.C., fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 15.

¹² Articolul intitulat *Cu gândul la românii de peste Nistru* a apărut în revista „Viața Basarabiei”, nr. 5, din mai 1941, p. 337-352, precum și în „Moldova Nouă”, din Iași, nr. 1-5/1941, acesta din urmă având și rezumate în limbile germană și italiană.

9. 1967 octombrie 26, Sibiu. *Onisifor Ghibu îi solicită sprijinul lui Pan Halippa, care a reușit să ajute o serie de confrăți basarabeni să poată „respira cât de cât în vremurile acestea”.*

Iubite prietene,

Am dispărut de atâta vreme de pe orizont, fără să mai dau vreun semn de viață.

Sper să pot veni în luna noiembrie din nou la București, cu care prilej ne vom vedea și vom mai sta de vorbă.

Deocamdată vin la D-ta cu o rugămintă pe care te rog să te faci forte ca s-o împlinești.

Știu că ai ajutat pe o serie întreagă de confrăți basarabeni să ajungă să mai poată respira cât de cât în vremurile acestea grele pentru ei. Iată încă un caz pentru care mă simt dator să intervin pe lângă D-ta.

Aducătoarea acestor rânduri, doamna Teodora Chemale, sora tovarășului nostru de luptă de la 1917, fostă elevă a mea în acel an la Chișinău, are nevoie să fie ajutată de cineva pentru a-și redobândi apartamentul ei, care i-a fost naționalizat în contradicție cu legile în vigoare, înainte cu vreo 10 ani, cu puțin după moartea soțului ei.

I s-a lăsat, ca simplă chiriașă, o singură cameră mare a cărei chirie, după noul proiect de lege, s-ar urca la 400-500 lei lunar, ori dânsa are o pensie de 650 lei și ar trebui să moară de foame în împrejurări ca cele în fața cărora se găsește pusă foarte multă lume prin noile dispoziții.

Te rog foarte stăruitor intervină *până sus de tot* ca să i se facă dreptate, în schimbul căreia dânsa ar putea face cauzei naționale anumite servicii prețioase oferind anumite documente istorice prețioase din greul an 1917, pe care le are în legătură cu momente cruciale din acele vremi, în care fratele ei, după cum cred că-ți vei aduce aminte, a deținut situații dintre cele mai grele, mai întâi ca delegat la conferința naționalităților din Rusia, care a avut loc la Kiev, cu care prilej a ținut un discurs de cea mai mare îndrăzneală și importanță, intrat în istorie. Apoi ca președinte al Partidului Național Moldovenesc în momentele de mare criză, când acesta era pe punctul de a-și da duhul și, în sfârșit, în calitatea de ministru de finanțe al Republicii Democratice Moldovenești dintre 24 ianuarie – 27 martie 1918, când, grație, în mare parte, priceperii lui în materie de finanțe, tânăra republică a putut să se mențină până în momentul Unirii ei cu România.

Dacă eu aș avea la București legăturile pe care le ai D-ta, nu m-aș lăsa până nu aș vedea dreptatea deplin împlinită în această chestiune.

În împrejurările date fac apel la D-ta să-ți pui în cumpănă toată autoritatea, pentru ca dreptatea să se facă. Doamna Chemale îți va pune la

dispoziție dosarul cu toate actele necesare, de care să te servești, și-ți va arăta și documentele de acum 50 de ani de care dispune.

Nu-mi pot închipui că cererea dănei, pe care o sprijinesc și eu din tot sufletul, să nu fie îmbrățișată cu înțelegerea cuvenită.

Așa ceva ar echivala cu o veritabilă barbarie.

Încheind, te rog să transmiți dnei Mas (?) și lui Maer dimpreună cu familia lui respectuoasele mele închinăciuni de la al D-tale vechi și nestrămutat prieten¹³.

D.A.N.I.C., fond *Pan Halippa*, dosar 873/1918-1967, f. 16-17.

Résumé

Onisifor Ghibu et Pan Halippa font partie de la génération des militants roumains qui, à la fin de la première guerre mondiale, ont contribué à la réalisation de l'Union de la Bessarabie avec la Roumanie. Malgré leur implication plutôt dans la vie politique (Pan Halippa était le président du Parti National Paysan de Bessarabie) ou plutôt dans la vie culturelle (O. Ghibu fut l'animateur de l'association ASTRA en Bessarabie, autour de laquelle il a organisé la plupart des forces politiques et culturelles), les lettres font preuve du fait que l'amitié liée dans un contexte politique si important avait transgressé les différences politiques. Onisifor Ghibu a demandé à Pan Halippa de collaborer avec la revue « La société de demain » (parue à Cluj), Halippa lui demandant, à son tour, d'aider les réfugiés de l'autre côté du Dniestr.

En 1936, Onisifor Ghibu est le sujet de quelques articles très durs dans le journal du Parti National Paysan de Bessarabie. Il écrit à son ami, président du parti, qui décline sa responsabilité. La suite est un proces, à la fin duquel le journaliste est condamné en justice pour calomnie.

¹³ Intervenția avea o motivație nemărturisită: autorul se gândise, la un moment dat, să se mute la București, unde avea însă nevoie de un spațiu suficient pentru vasta lui bibliotecă și arhivă. În cazul în care ar fi obținut, cu ajutorul lui Pan Halippa, eliberarea apartamentului în chestiune, i se promisese că se va putea muta acolo. Proiectul n-a fost, însă, realizat.